

CARTEA ROȘIE

LIBER NOVUS

C·G·JUNG

EDIȚIA FĂRĂ ILUSTRĂȚII

EDITATĂ de SONU SHAMDASANI

INTRODUCERE de SONU SHAMDASANI

PREFAȚĂ de ULRICH HOERNI

TRADUCERE DIN GERMANĂ

(*Liber Primus, Liber Secundus, Încercări, Epilog, Anexele B și C*)

de VIORICA NIȘCOV

TRADUCERILE DIN ENGLEZĂ

(*Prefață, Mulțumiri, Introducere, Nota editorului și Anexa A*)

de SIMONA REGHINTOVSKI

 PHILEMON SERIES

Publicată în colaborare cu
Foundation of the Works of C.G. Jung, Zürich

TREI

Cuprins

11	Prefață	
15	Notă asupra ediției fără ilustrații	
17	Abrevieri și Notă privind numerotarea paginilor	
19	Mulțumiri	
23	<i>Liber Novus</i> : „Cartea Roșie“ a lui C.G. Jung. Introducere de Sonu Shamdasani	
114	Nota traducătorului	
121	Nota editorului, de Sonu Shamdasani	
127	Liber Primus	
129	Prolog	Calea a ceea-ce-va-să-vină fol. i(r)
138	Capitolul I	Regăsirea sufletului fol. ii(r)
142	Capitolul II	Suflet și zeu fol. ii(r)
148	Capitolul III	Despre slujirea sufletului fol. ii(v)
152	Capitolul IV	Deșertul fol. iii(r)
154		Experiențe în deșert fol. iii(r)
157	Capitolul V	Coborâre în infern în viitor fol. iii(v)
167	Capitolul VI	Scindarea duhului fol. iv(r)

171	Capitolul VII	Uciderea eroului fol. iv(v)
174	Capitolul VIII	Zămislirea zeului fol. iv(v)
184	Capitolul IX	Mister dramatic. Întâlnire fol. v(v)
193	Capitolul X	Instruire fol. vi(r)
203	Capitolul XI	Dezlegare fol. vi(v)

217 Liber Secundus

219		Imaginile peregrinului I
220	Capitolul I	Roșul 2
227	Capitolul II	Castelul din pădure 5
239	Capitolul III	Unul din cei de jos II
247	Capitolul IV	Anahoretul. Dies I [Prima zi] 15
257	Capitolul V	Dies II [A doua zi] 22
267	Capitolul VI	Moartea 29
273	Capitolul VII	Rămășițele unor temple de odinioară 32
281	Capitolul VIII	Prima zi 37
295	Capitolul IX	A doua zi 46
302	Capitolul X	Incantațiile 50
309	Capitolul XI	Deschiderea oului 65
317	Capitolul XII	Iadul 73
321	Capitolul XIII	Omorul sacrificial 76
329	Capitolul XIV	Nebunia divină 98
334	Capitolul XV	Nox secunda [Noaptea a doua] 100
347	Capitolul XVI	Nox tertia [Noaptea a treia] 108

Notă: Numerele negre se referă la traducere. Numerele roșii se referă la ediția care conține și facsimilul [apărută la Ed. Trei, București, 2011].

- 360 Capitolul XVII Nox quarta [Noaptea a patra] 114
- 372 Capitolul XVIII Cele trei profeții 124
- 376 Capitolul XIX Darul magiei 126
- 385 Capitolul XX Drumul crucii 136
- 392 Capitolul XXI Magicianul 139

453 Încercări

543 Epilog

545 Anexa A Mandale

553 Anexa B Explicații

569 Anexa C Însemnare din 16 ianuarie 1916, în *Cartea Neagră* 5

„ANII ÎN CARE M-AM OCUPAT DE IMAGINILE INTERIOARE
au constituit perioada cea mai importantă a vieții mele, în
decursul căreia s-au decis toate lucrurile esențiale. Atunci a
început totul, iar amănunțele care au urmat sunt doar niște
completări și lămuriri. Întreaga mea activitate ulterioară a
constat în a elabora ceea ce țâșnise în acei ani din inconștient
și mai întâi mă inundase, mă copleșise. A fost materia
primordială pentru opera unei vieți.“

C.G. JUNG, 1957*

* *Erinnerungen, Träume, Gedanken* von C.G. Jung, aufgezeichnet und herausgegeben von Aniela Jaffé.
[Traducere în limba română de Daniela Ștefănescu sub titlul *Aminții, vise, reflecții*, consemnate și editate de Aniela Jaffé, Humanitas, București, ed. I, 1996, p. 208, N.I.]

Prefață

Din 1962, s-a știut într-un cerc larg de existența *Cărții Roșii* a lui C.G. Jung. Însă abia odată cu ediția prezentă ea este, în cele din urmă, accesibilă unui public mai mare. Geneza sa, descrisă de Jung în *Amintiri, vise, reflecții*, a reprezentat subiectul a numeroase discuții în literatura secundară de specialitate. Prin urmare, o voi schița aici doar pe scurt.

Anul 1913 a fost crucial în viața lui Jung. El a început un experiment cu sine însuși, care a devenit cunoscut drept „confruntarea cu inconștientul” și a durat până în 1930. În timpul acestui experiment, a elaborat o tehnică pentru „a ajunge la baza proceselor sale interioare”, „pentru a traduce emoțiile în imagini” și „pentru a sesiza fantasmale care acționau... «subteran»”. Mai târziu a numit această metodă „imaginație activă”. Mai întâi, a înregistrat aceste fantasme în *Cărțile Negre*. Apoi și-a revizuit textele, a adăugat câteva reflecții și le-a copiat cu un scris caligrafiat într-o carte numită *Liber Novus*, legată în piele roșie și însoțită de propriile lui desene. A fost cunoscută mereu drept *Cartea Roșie*.

Jung a împărtășit experiențele sale interioare soției și altor persoane apropiate. În 1925 a discutat despre dezvoltarea lui personală și profesională într-o serie de seminare la Clubul Psihologic din Zürich, în care a menționat și metoda imaginației active. Dincolo de acest cadru, Jung păstra însă tăcerea. De exemplu, copiii săi nu fuseseră informați despre acest experiment cu sine însuși și nu sesizaseră nimic neobișnuit. În mod clar, i-ar fi fost dificil să le explice ce se întâmpla. Era deja un semn de favoare dacă îi permitea unuia dintre copii să îl privească scriind sau pictând. Astfel, pentru descendenții lui Jung, *Cartea Roșie* a fost întotdeauna înconjurată de o aură de mister. În 1930, Jung și-a încheiat experimentul și a pus

deoparte *Cartea Roșie* — neterminată. Deși avea locul ei de onoare în biroul lui, a lăsat-o să zacă acolo zeci de ani. Între timp, cunoașterile pe care le dobândise prin intermediul ei au înrăurit în mod direct scrierile lui ulterioare. În 1959, cu ajutorul ciornei vechi, a încercat să încheie transcrierea textului în *Cartea Roșie* și să termine o pictură incompletă. De asemenea, a început un epilog, însă din motive necunoscute, atât textul caligrafiat, cât și epilogul se întrerup în mijloc de propoziție.

Deși Jung a cântărit serios ideea publicării *Cărții Roșii*, niciodată nu a făcut pașii necesari. În 1916 a publicat pentru un cerc privat *Septem Sermones ad Mortuos* (*Șapte învățături către morți*), o scurtă lucrare răsărită din confruntarea sa cu inconștientul. Nici măcar eseuul lui din 1916, „Funcția transcendentă“, în care a descris tehnica imaginației active, nu a apărut până în 1958. Există câteva motive care l-au determinat să nu publice *Cartea Roșie*. Așa cum el însuși a afirmat, era neterminată. Interesul său crescând pentru alchimie ca temă de cercetare l-a distras de la ea. Privind retrospectiv, el descria înregistrarea detaliată a fantasmelor sale în *Cartea Roșie* ca pe o „elaborare esteticizantă“ necesară, ce-i drept, dar enervantă. În 1957 declara că atât *Cărțile Negre*, cât și *Cartea Roșie* erau consemnări autobiografice pe care nu dorea să le publice în *Operele complete* pentru că nu aveau un caracter erudit. Ca o concesie, i-a permis Aniei Jaffé să citeze fragmente extrase din *Cartea Roșie* și din *Cărțile Negre* în *Amintiri, vise, reflecții* — o posibilitate pe care ea a fructificat-o doar puțin.

În 1961 Jung a murit. Drepturile sale de autor au intrat în proprietatea urmașilor care au format Societatea moștenitorilor lui C.G. Jung. Moștenirea drepturilor de autor ale lui Jung le-a adus descendenților săi o obligație și o provocare: realizarea ediției germane a *Operele complete*. În testament, Jung își exprimase dorința ca atât *Cartea Roșie*, cât și *Cărțile Negre* să rămână în familie, fără a da totuși instrucțiuni mai detaliate. Din moment ce *Cartea Roșie* nu era prevăzută să fie publicată în *Operele complete*, Societatea moștenitorilor a conchis că aceasta fusese dorința definitivă a lui Jung cu privire la lucrare și că ea era exclusiv o chestiune personală. Societatea moștenitorilor a ocrotit scrierile nepublicate ale lui Jung ca pe o comoară și nu a avut

în vedere niciun alt plan de publicare. *Cartea Roșie* a rămas în biroul lui Jung peste douăzeci de ani, încredințată în grija lui Franz Jung, care preluase casa tatălui său.

În 1983, Societatea moștenitorilor a pus *Cartea Roșie* într-o cutie de valori securizată, știind că era un document de neînlocuit. În 1984, nou-numitul comitet executiv a realizat cinci duplicate fotografice pentru uzul familiei. Descendenții lui Jung aveau acum pentru prima oară oportunitatea de a o cerceta mai îndeaproape. Această manevră grijulie a avut beneficiile ei. Păstrarea în stare bună a *Cărții Roșii* se datorează, printre altele, faptului că a fost doar rareori deschisă în zeci de ani.

Când, după 1990, editarea germană a *Operele complete* — o selecție de lucrări — se apropia de sfârșit, comitetul executiv a decis să înceapă să examineze în vederea altor publicări tot materialul nepublicat accesibil. Am preluat eu această sarcină pentru că, în 1994, Societatea moștenitorilor mi-a dat mie responsabilitatea problemelor de arhivare și editoriale. S-a dovedit că exista un întreg corpus de ciorne și variante de text care se refereau la *Cartea Roșie*. De aici a reieșit că partea lipsă a textului caligrafiat se găsea sub formă de ciornă și că exista un manuscris intitulat *Prüfungen (Încercări)*, care continua din punctul în care ciorna se încheia și care conținea *Septem Sermones ad Mortuos*. Rămânea însă o întrebare deschisă dacă și cum ar fi putut fi publicat acest material substanțial. La prima vedere, stilul și conținutul păreau a avea puțin în comun cu celelalte lucrări ale lui Jung. Multe erau neclare și pe la jumătatea anilor '90 nu mai exista nimeni care să fi putut furniza informații la prima mână despre aceste aspecte.

Oricum, din vremea lui Jung încoace, istoria psihologiei câștigase în importanță și putea oferi acum o nouă abordare. În timp ce lucram la alte proiecte, am intrat în legătură cu Sonu Shamdasani. În lungi discuții am examinat posibilitatea de a continua publicarea lui Jung, atât în termeni generali, cât și cu privire la *Cartea Roșie*. Cartea se născuse într-un context specific cu care cititorul de la începutul secolului XXI nu mai este familiarizat. Dar un istoric al psihologiei ar fi fost capabil să o prezinte cititorului modern ca pe un document

istoric. Cu ajutorul surselor primare ar fi putut să o integreze în contextul cultural al genezei sale, situând-o în istoria științei și legând-o de viața și opera lui Jung. În 1999, Sonu Shamdasani a elaborat un concept de publicare urmând aceste principii călăuzitoare. Pe baza propunerii sale, Societatea moștenitorilor a decis, în primăvara anului 2000 — nu fără discuții — să permită publicarea *Cărții Roșii* și să-i încredințeze lui Sonu Shamdasani sarcina de editor.

Am fost întrebat în mod repetat de ce, după atât de mulți ani, *Cartea Roșie* este totuși publicată acum. Anumite aspecte noi pe care le-am înțeles au jucat un rol major: Jung însuși nu a considerat *Cartea Roșie* un secret — așa cum păruse. În câteva situații, textul conține adresarea „dragi prieteni”; cu alte cuvinte, se adresa unui auditoriu. Într-adevăr, Jung i-a lăsat pe prietenii apropiați să dețină copii ale manuscriselor și le-a discutat cu ei. El nu a exclus în mod categoric publicarea; pur și simplu a lăsat această problemă nerezolvată. Mai mult, Jung însuși a declarat că a obținut materialul pentru toate lucrările sale târziu din confruntarea cu inconștientul. Ca înregistrare a acestei confruntări, *Cartea Roșie* este centrală pentru opera lui Jung, depășind sfera personală. Această înțelegere i-a permis generației nepoților lui Jung să privească situația într-o nouă lumină. Procesul de luare a deciziilor a cerut timp. Probe de lectură, concepte și informații i-au ajutat să gestioneze într-un mod mai rațional o problemă încărcată emoțional. În cele din urmă, Societatea moștenitorilor a decis în mod democratic că ea poate fi publicată. A urmat un lung drum de la acea decizie la prezenta publicație. Rezultatul este impresionant. Această ediție nu ar fi fost posibilă fără cooperarea a numeroase persoane care și-au dedicat capacitatea și energia unui scop comun.

Din partea descendenților lui C.G. Jung, doresc să le adresez sincere mulțumiri tuturor celor care au contribuit la ea.

Aprilie 2009

Ulrich Hoerni

Fundația operelor lui C.G. Jung

Notă asupra ediției fără ilustrații

De la publicarea ediției originale a acestei cărți, care cuprinde o reproducere unu la unu a facsimilului cu pagini caligrafiate, a existat o cerere din partea cititorilor pentru un volum mult mai ușor de mână, ca o completare care să ușureze studiul aprofundat al acestei lucrări. Ediția de față cuprinde traducerea completă, prefața, introducerea și toate notele ediției originale, mai puțin paginile de început – cele în care apare facsimilul cu textul caligrafiat și desenele lui Jung –, de data aceasta cartea fiind paginată pe o singură coloană, similar cu manuscrisul autorului. S-au păstrat toate trimerile și referințele care apar în volumul cu facsimil, pentru a-i fi mai ușor cititorului să identifice imaginile și să găsească orice corespondență atunci când are alături ediția originală. În afară de mici corecturi necesare, textul este neschimbat față de ediția originală, apărută în limba română în 2011, la Editura TREI, București.

Abrevieri

[p. 000] = pagina corespunzătoare facsimilului *Cărții Roșii*.

Imaginea 000 = indică pagina din facsimil pe care se află imaginea respectivă.

000/000 arată corespondența în facsimil și indică trecerea de la o pagină la următoarea în text.

IM = inițială miniată: o inițială umplută de o reprezentare în miniatură a unei singure figuri sau a unei scene complete.

Acolo unde, în note, sunt citate pasaje din *Ciorna corectată*, cuvintele șterse în *Ciorna corectată* sunt barate, iar cuvintele adăugate în *Ciorna corectată* sunt puse între paranteze drepte.

[2] = „stratul doi“ adăugat în *Ciornă*.

{00} = subdiviziuni adăugate în paragrafele lungi pentru facilitarea referinței.

MO = margine ornamentală.

BP = bas de page.

Analytical Psychology = C.G. Jung, *Analytical Psychology: Notes of the Seminar given in 1925*, ed. William McGuire, Bollingen Series, Princeton University Press, Princeton, 1989.

CFB = Cary Baynes Papers. Contemporary Medical Archives, Wellcome Library, Londra.

GW = C.G. Jung, *Gesammelte Werke [Opere complete]*, ed. Lilly Merker-Jung, Marianne Niehus-Jung, Lena Hurwitz-Eisner, Franz Riklin Jr., Elisabeth Rüb și Leonie Zander, Walter Verlag, Düsseldorf, 1995.

JA = Jung collection, History of Science Collections, Swiss Federal Institute of Technology Archive, Zürich.

JFA = Jung family archives.

Letters [*Scrisori*] = C.G. Jung *Letters*, selectate și editate de Gerhard Adler în colaborare cu Aniela Jaffé, trad. de R.F.C. Hull, Bollingen Series, Princeton University Press, Princeton, 1973, 1975, 2 volume.

Erinnerungen [*Amintiri*] = *Erinnerungen, Träume, Gedanken von C.G. Jung*, aufgezeichnet und herausgegeben von Aniela Jaffé [Walter-Verlag, Olten und Freiburg im Breisgan, 1992. În română, s-a tradus după această ediție din 1992, cu titlul *Amintiri, vise, reflecții*. A fost citat titlul românesc complet, indicându-se toate datele bibliografice, la prima lui apariție în volumul de față, *N. ed. rom.*]

MP = Protocols of Aniela Jaffé's interviews with Jung for *Memories, Dreams, Reflections*, Washington DC, Library of Congress (originalul în germană).

MAP = Minutes of the Association for Analytical Psychology, Psychological Club, Zürich (originalul în germană).

MZS = Minutes of the Zürich Psychoanalytical Society, Psychological Club, Zürich (originalul în germană).

Notă privind numerotarea paginilor:

Trecerea de la opera caligrafiată a lui Jung la traducere și invers va fi facilitată de următoarele proceduri auxiliare:

În traducerea *Liber Primus* trimiterile marginale se referă la filele corespunzătoare din facsimil. Astfel, de pildă, fol. ii(v)/iii(r) înseamnă că textul tradus este al filei ii verso și filei iii recto a volumului caligrafiat. Schimbarea paginilor este marcată în locul respectiv din text printr-o linie oblică roșie /.

În *Liber Secundus* Jung a folosit cifre arabe pentru numerotarea paginilor. Cifrele marginale din textul tradus indică paginile corespunzătoare din facsimil. Linia oblică roșie din text indică și aici schimbarea paginii.

Mulțumiri

Dat fiind numărul de copii nepublicate aflate în circulație, era probabil ca *Liber Novus* să intre în cele din urmă în domeniul public într-un anumit stadiu și într-o anumită formă. În cele ce urmează doresc să le mulțumesc celor care au ajutat ca prezenta ediție istorică să apară. Multe persoane au colaborat pentru ca această ediție să devină posibilă și fiecare a contribuit în felul său propriu la realizarea acestei ediții.

Fosta Societate a moștenitorilor lui C.G. Jung (dizolvată în 2008) a decis în primăvara anului 2000 după discuții intense să permită publicarea operei. În numele Societății, Ulrich Hoerni, fostul manager și președinte și, în prezent, președintele succesoriului acestei societăți, Fundația operelor lui C.G. Jung, a planificat proiectul cu sprijinul comitetului executiv. Wolfgang Baumann, președinte între 2000 și 2004, a semnat acordul în toamna anului 2000, ceea ce a făcut posibilă începerea activității pentru care Societatea moștenitorilor a suportat o parte majoră a costurilor. Fundația operelor lui C.G. Jung dorește să le mulțumească următorilor: Heinrich Zweifel, editor din Zürich, pentru sfaturile din faza de planificare a aspectelor tehnice; Fondului Donald Cooper al Institutului Federal Elvețian de Tehnologie pentru o donație semnificativă; lui Rolf Auf der Maur pentru sfaturile juridice și asistența contractuală; lui Leo La Rosa și Peter Fritz pentru negocierile contractuale.

Într-un moment critic în 2003, activitatea editorială a fost susținută de Fundația Bogette și un donator anonim. Din 2004, această activitate editorială a fost susținută de Philemon Foundation, o organizație înființată cu unicul scop de a colecta fonduri pentru a permite ca lucrările nepublicate ale lui Jung să fie tipărite (www.philemonfoundation.org). În această privință, îi sunt îndatorat lui

Stephen Martin. Oricare ar fi neajunsurile acestei ediții, aparatul editorial și traducerea nu ar fi atins nivelul prezent fără susținerea primită de la comitetul Philemon Foundation: Tom Charlesworth, Gilda Frantz, Judith Harris, James Hollis, Stephen Martin și Eugene Taylor. Philemon Foundation dorește să recunoască și să mulțumească pentru susținerea primită din partea donatorilor, în special de la Carolyn Grant Fay și Judith Harris, și pentru contribuțiile semnificative acordate pentru traducerea în limba engleză de către Nancy Furlotti și Laurence de Rosen.

Activitatea mea la acest proiect nu ar fi fost posibilă fără sprijinul primit de la Maggie Baron și Ximena Roelli de Angulo de-a lungul a numeroase tribulații. A început și a fost posibilă prin cercetarea istoriei intelectuale a operei lui Jung sponsorizată de Wellcome Trust între 1993 și 1998, de Institut für Grenzgebiete der Psychologie în 1999 și de Solon Foundation între 1998 și 2001. Pe tot parcursul proiectului, Wellcome Trust Center for the History of Medicine de la University College London (fostul Wellcome Trust Institute for the History of Medicine) a fost un mediu ideal pentru cercetarea mea (www.ucl.ac.uk/histmed). Acordurile de confidențialitate excludeau să discut despre activitatea mea la acest proiect cu prietenii și colegii. Le mulțumesc pentru răbdarea și îngăduința lor din ultimii treisprezece ani.

Între sfârșitul anului 2000 și începutul anului 2003, Societatea moștenitorilor lui C.G. Jung a susținut activitatea editorială care a inițiat proiectul. Ulrich Hoerni a colaborat la diferite aspecte ale cercetării și a realizat o transcriere corectată a volumului caligrafiat. Susanne Hoerni a transcris *Cărțile Negre* ale lui Jung. În 1999, 2001 și 2003 s-au făcut prezentări membrilor familiei Jung care au fost organizate de Helene Hoerni Jung (1999, 2001) și Andreas și Vreni Jung (2003). Peter Jung a acordat consiliere pentru deliberările legate de publicare și primele stadii ale activității editoriale. Andreas și Vreni Jung au fost un sprijin în timpul nenumăratelor vizite făcute în scopul consultării cărților și manuscriselor din biblioteca Jung, iar Andreas Jung a oferit informații neprețuite despre arhivele familiei Jung.

Ediția Norton a apărut prin intermediul lui Nancy Furlotti, Larry și Sandra Vigon, care m-au condus la Jim Mairs de la Norton, care fusese responsabil pentru ediția facsimil a variantei moderne a *Liber Novus* realizată de Larry Vigon, intitulată *Dream* (vezi www.larryvigon.com). Opera nu ar fi putut avea un editor mai bun decât Jim Mairs. Designul și layoutul lucrării au prezentat numeroase provocări, rezolvate elegant de Eric Baker, Amy Wu și Larry Vigon. Carol Rose a fost neobosită și extrem de vigilentă în redactarea textului. Austin O’Driscoll a fost de-un ajutor permanent. Volumul caligrafiat a fost scanat de Hugh Milstein și John Supra de la Digital Fusion (www.digitalfusion.net). Grijă și precizia muncii lor (focalizând prin intermediul sonarului) s-au împletit cu grijă și precizia caligrafiei lui Jung într-o fuziune remarcabilă a vechiului cu modernul. Dennis Savini a pus la dispoziție studioul său fotografic pentru scanare. Nancy Freeman, Sergio Brunelli și colegii lor de la Tipografia Mondadori s-au străduit ca lucrarea să fie publicată la cele mai înalte standarde tehnice.

Din 2006, Mark Kyburz și John Peck mi s-au alăturat în munca de traducere — o colaborare care a fost pentru mine o inițiere privilegiată în arta traducerii (www.englishprojects.ch). Convorbirile noastre regulate au oferit o oportunitate binevenită de a discuta textul la un nivel microscopic, iar umorul a adus deconectarea necesară din cauza cufundării constante în spiritul profunzimilor. Contribuția lor la stadiile ulterioare ale activității editoriale a fost neprețuită. John Peck a clarificat câteva aluzii semnificative pe care eu nu le-am putut identifica.

Ximena Roelli de Angulo, Helene Hoerni Jung, Pierre Keller și răposatul Leonhard Schlegel mi-au oferit o recreare crucială a atmosferei din cercul lui Jung din anii '20 și a figurilor care au participat la aceasta. Leonhard Schlegel m-a familiarizat remarcabil cu mișcarea Dada și cu ciocnirea dintre artă și psihologie din această perioadă.

Erik Hornung a oferit consultații cu privire la referințele egiptologice. Felix Walder a ajutat la mărirea digitală a Imaginii 155, Ulrich Hoerni a descifrat inscripțiile ei minuscule și Guy Attewell

a recunoscut incipția în limba arabă. Ulrich Hoerni a dat referințe despre liturgia mithraică (nota 1, p. 570). David Oswald a indicat *Mutus Liber* ca posibilă referință a lui Jung în nota 314 (p. 424). Thomas Feitknecht mi-a atras atenția asupra documentelor J.B. Lang și mi-a facilitat accesul la ele. Stephen Martin a recuperat scrisorile lui Jung către J.B. Lang. Paul Bishop, Wendy Doniger și Rachel McDermott au răspuns bucuros întrebărilor apărute.

Îi mulțumesc lui Ernst Falzeder pentru referirea de la nota 145, la pagina 66, pentru transcrierea scrisorilor lui Stockmayer către Jung și pentru corectarea traducerii introducerii și notelor din ediția germană.

Doresc să mulțumesc Fundației operelor lui C.G. Jung și agenției literare Paul and Peter, pentru permisiunea de a cita din manuscrisele și corespondența nepublicată a lui C.G. Jung, și Ximenei Roelli de Angulo, pentru permisiunea de a cita din jurnalele și corespondența lui Cary Baynes.

Responsabilitatea pentru stabilirea textului, pentru introducere și pentru aparatul critic îmi revin numai mie. Ca asinul de la pagina 138 (nota 29), mă bucur, în sfârșit, că pot să las jos această povară.

Sonu Shamdasani

Liber Novus

Cartea roșie a lui C.G. Jung^I

SONU SHAMDASANI

C.G. Jung este general recunoscut drept o figură majoră în gândirea occidentală modernă, iar opera sa continuă să provoace controverse. El a jucat roluri decisive în formarea psihologiei, psihoterapiei și psihiatriei moderne și a unei ample profesii internaționale — psihologia analitică — în care numeroși practicieni se raportează la numele său. Cu toate acestea, opera sa a avut cel mai mare impact în afara cercurilor profesionale: Jung și Freud sunt primele nume la care cei mai mulți oameni se gândesc în legătură cu psihologia, iar ideile lor sunt larg răspândite în artă, literatură, științe umaniste și cultura populară. De asemenea, Jung este privit ca unul dintre inițiatorii mișcării New Age. Oricum, este uimitor să realizezi că lucrarea care stă în centrul operei sale, la care a muncit timp de peste șaisprezece ani, este publicată abia acum.

Există puține lucrări *nepublicate* care au exercitat deja asemenea efecte extinse asupra istoriei intelectuale și sociale a secolului XX ca *Liber Novus* (Cartea Nouă) sau *Cartea Roșie*. Jung declara că ea conține nucleul scrierilor sale ulterioare; de mult timp a fost recunoscută drept cheia către înțelegerea genezei acestora. Însă, dincolo de câteva licăriri amăgitor provocatoare, nu a fost disponibilă studiului.

^I Cele ce urmează se bazează, uneori direct, pe reconstituirea mea a formării psihologiei jungiene în *Jung and the Making of Modern Psychology: The Dream of a Science* (Cambridge, Cambridge University Press, 2003). Jung se referea la lucrare atât sub numele *Liber Novus*, cât și *Cartea Roșie*, așa cum a ajuns să fie general cunoscută. Deoarece există indicații că primul este titlul real, m-am referit la el ca atare, pentru consecvență.

Contextul cultural

Primele câteva decenii ale secolului XX au cunoscut din plin experimentul în literatură, psihologie și arte vizuale. Scriitorii încercau să se elibereze de limitele convențiilor de reprezentare și să exploreze și să descrie întregul spectru al experiențelor interioare — vise, viziuni și fantezme. Ei experimentau noile forme și utilizau formele vechi în moduri noi. De la scrierea automată a suprarealiștilor, la fantezmele gotice ale lui Gustav Meyrink, scriitorii s-au apropiat mult de cercetările realizate de psihologi care erau angajați în explorări similare, dar au ajuns și în conflict cu ei: artiști și scriitori au colaborat pentru a încerca noi forme de ilustrație și de tipărire, noi configurații ale textului și ale imaginii. Psihologii căutau să depășească limitele psihologiei filosofice și au început să exploreze același teren ca artiștii și scriitorii. Nu se stabiliseră încă linii de demarcație clare între literatură, artă și psihologie; scriitorii și artiștii împrumutau de la psihologi și viceversa. Unii psihologi importanți, cum ar fi Alfred Binet și Charles Richet, deseori sub pseudonim, au scris piese de teatru și opere de ficțiune ale căror teme erau similare celor din lucrările lor „științifice”.² Gustav Fechner, unul dintre fondatorii psihofizicii și psihologiei experimentale, scria despre viața sufletească a plantelor și despre pământ ca înger albastru.³ Între timp, scriitorii ca André Breton și Philippe Soupault citeau și utilizau asiduu lucrările cercetătorilor din psihologie și psihologia anormalității, cum ar fi Frederick Myers, Théodore Flournoy și Pierre Janet. W.B. Yeats utiliza scrierea spiritistă automată pentru a compune o psihocosmologie poetică în *A Vision*.⁴ Pretutindeni, indivizii explorau forme noi prin care să descrie realitatea experienței interioare, într-o căutare a reînnoirii spirituale și culturale. La Berlin, Hugo Ball observa:

2 Vezi Jacqueline Carroy, *Les personnalités multiples et doubles: entre science et fiction*, (PUF, Paris, 1993).

3 Vezi Gustav Theodor Fechner, *The Religion of a Scientist*, ed. și trad. Walter Lowrie (Pantheon, New York, 1946).

4 Vezi Jean Starobinski, „Freud, Breton, Myers,” în *L'Œuil vivant II: La relation critique* (Gallimard, Paris, 1970) și W.B. Yeats, *A Vision* (Werner Laurie, Londra, 1925). Jung avea un exemplar al ultimei lucrări.

Lumea și societatea din 1913 arătau astfel: viața era complet limitată și încâtușată. Predomina un tip de fatalism economic; fiecărui individ, fie că se împotriva sau nu, i se atribuia un rol specific și, odată cu acesta, interesele și caracterul. Biserica era privită drept o „fabrică de mântuire“ de importanță redusă, literatura ca o supapă de siguranță... Cea mai arzătoare întrebare, prezentă zi și noapte, era: există undeva o forță suficient de puternică pentru a pune capăt acestei stări de lucruri? Și dacă nu, cum s-ar putea evada din ea?⁵

În miezul acestei crize culturale, Jung a conceput desfășurarea unui proces extins de experimentare cu sine însuși, care a dus la *Liber Novus*, o lucrare de psihologie scrisă sub formă literară.

Ne aflăm astăzi de cealaltă parte a graniței dintre psihologie și literatură. A lua în considerare astăzi *Liber Novus* înseamnă a ne apropia de o lucrare care ar fi putut lua ființă doar înainte ca aceste limite să fie ferm stabilite. Studiul ei ne ajută să înțelegem cum a apărut această divizare. Dar, mai întâi, ne putem întreba:

Cine a fost C.G. Jung?

Jung s-a născut în Kesswil, la Lacul Constanța, în 1875. Familia lui s-a mutat în Laufen, pe malurile Rinului, când el avea șase luni. Era cel mai mare copil și avea o soră. Tatăl său a fost pastor al Bisericii reformate elvețiene. Către sfârșitul vieții, Jung a scris un fragment autobiografic intitulat „Din primele experiențe ale vieții mele“, care a fost mai târziu inclus în *Amintiri, vise, reflecții* într-o formă serios redactată.⁶ Jung povestea evenimentele semnificative care

5 *Flight out of Time: A Dada Diary*, ed. John Elderfield, trad. A. Raimés (University of California Press, Berkeley, 1996), p. 1.

6 Despre felul în care, în mod eronat, această carte a ajuns să fie privită drept autobiografia lui Jung, vezi lucrarea mea *Jung Stripped Bare by his Biographers, Even* (Londra, Karnac, 2004), cap. 1, „How to catch the bird: Jung and his first biographers“. Vezi și Alan Elms, „The autification of Jung.“ în *Uncovering Lives: The Uneasy Alliance of Biography and Psychology* (New York, Oxford University Press, 1994).